

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XXXIX št. 4-6

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

abril - junio 1992

So kristjani večji marksisti od maksistov samih?

V raziskavi o slovenskih občinskih funkcionarjih, ki smo jo izvedli lansko poletje, smo prišli do presenetljivega rezultata. Pokazalo se je namreč, da so reagirali pristaši strank DEMOS-a v marsikaterem oziru bolj marksistično kot pa pristaši strank opozicije. Razmeroma pogosto dosti več od drugih, da naj bi nihče živel predobro, kakor so drugi revni in da gospodarskega razvoja ne bi smeli forsirati, če to pri naša ljudem težave. Zavzemali so se, skratka za družbeno enakost in socialno državo, medtem ko so pristaši strank opozicije, ki so se razvile iz partije ter njenih transmisij, zastopali povsem drugačno stališče. Pristaši DEMOS-a so se skratka, zavzemali za interese delavskega razreda v večji meri kot pa pristaši strank, ki so nasledile njegovo nekdanjo avantgardo.

Ta paradoks je bil skrajno zakoniten, dokler nismo natančneje analizirali razlik med pristaši strank DEMOS-a in pristaši opozicije. Pokazalo se je namreč, da se razlikujejo pristaši DEMOS-a od pristašev opozicije predvsem po vernosti. Če je sploh kaj značilno za pristaše DEMOS-a, potem je to vernost in oblikovanje verskih obredov – podobno kot je za pristaše opozicije značilno predvsem to, da je med njimi razmeroma mnogo nekdanjih članov Zveze komunistov. Vernost in članstvo v Zvezi komunistov sta sploh tisti dve temeljni značilnosti, po katerih se pristaši DEMOS-a in pristaši opozicije najizraziteje razlikujejo med seboj.

Jan Makarovič,
Naši razgledi,
3. aprila 1992.

Renesansa makiavelizma ali izkvarjenost mišljenja

NI TREBA treba biti preveč veren ali da bi veroval dobesedno in točno tako, kakor je zapisano v Sv. pismu stare zaveze, kjer je opisano v Genezi, kako je Adam poimenoval živali, drevesa in stvari v raj, čeprav dobimo veliko uporabnega za naše čase tudi tam. Prav začetek Sv. pisma in konec evangelija Sv. Janeza se nanašata na Besedo. V Adamovem primeru na njegovo poimenovanje, v evangeliju Sv. Janeza na „Besedo – Logos“, „ki je meso postala in med nami prebivala“ – božjega sina. Adam je živali rešil anonimata in jih s tem približal sebi, v drugem primeru je stvar zastavljena drugače: Bog nam je dal svojega sina, ki ga evangelist imenuje Logos in tudi Boga samega imenuje Logos (kaí théos en ho lógos). Tukaj pa že moramo stopati s svinčnimi nogami, kajti v enem samem stavku je zaobseženih več verskih resnic, ki se jim ne moremo izogniti ali ne verovati. Že v samem začetku je bil Logos – Beseda, preden je bilo kaj drugega, ta Logos je bil nerazdružljiv skupaj s Sinom, ki je bil prav tako od začetka, oba sta bila eno in sta s Sv. Duhom predstavljala Sv. Trojico. Take zgoščenosti verskih resnic ne dobimo pogosto v Sv. pismu ali pri evangelistih. Tudi Janezovo nadaljevanje evangelija, ki sledi, je nato bolj pričevalsko in primerjalno, tako da je vsa teža pomena evangelija v prvem stavku. Iz enega samega stavka so bile napisane gore knjig in se bodo še pisale, vendar smisel, ki ga je Sv. Janez dal pred dva tisoč leti bo ostal. Nikjer ni izgleda, da bi se tudi kdaj spremenil, ker na njem stoje temelji krščanske vere.

Marsikdaj so stavek skušali razlagati na svoj način, toda nekaj je jezik ali beseda nekaj veljala: da je bil da in ne je bil ne. Tudi to dobimo v Sv. Pismu. Tudi če ga ne bi bilo, si težko predstavljamo, kakšni bi bili odnosi med ljudmi, družbami, narodi, mednarodnimi organizacijami, če bi beseda prišla ob svoj pomen. In vendar so bile dobe v človeštvu, ko beseda ni nič veljala, še propagando so delali za to, da ni treba govoriti resnice, da je tudi laž dobra in primerna, da se tudi z lažjo ali neresnico pride naprej. Eden imzmed pričevalcev neresnice pred dobrimi petsto leti je bil Niccoló Macchiavelli, ki pa je priporočal z njo tudi dvoličnost, potuhnenost, brezobzirnost, hinavščino, okrutnost pri izbiri sredstev za doseg političnih ciljev. Njegovega „Kneza“, kot priročnika politike in diplomacije so se posluževali prej, preden je bil spisan, potem pa so se ga posluževali z večjo ali manjšo marljivostjo vsi mali sveta, ki so služili „velikim“, katere pa prav zaradi uporabe navodil iz Kneza imenujemo nizke in pritlehne. Po današnjih, rekli bi „zastarelih pojmi“, je prebrisani Macchiavelli takrat uzakonil nekaj, česar se danes vsi poslužujejo, posebno pa še možje politike – dvoličnost! Zabil je meje med moralnim in nemoralnim in iz tega je izšlo: Vse kar mi služi za doseg cilja, je dovoljeno. Cilji pa so bili tako takrat, kakor danes težko dosegljivi, tako v politiki, kakor drugod, čeprav ni bila politika na prvem mestu kakor danes. Malo se je doseglo z mirnim potom in tudi bolj častno se jim je zdelo urejati odnose z vojaško močjo. Pričakovati je bilo, da bo kultura tista, ki bo omilila, zmehčala in olepšala postopke za doseg cilja, vendar se je zgodilo drugače: z naraščanjem kulture in prebivalstva je naraščalo tudi pobijanje, da ne govorim o prefinjenosti pobijanja. Govorilo se je pri tem o nekulturnem pobijanju, kot da bi pobijanje moglo biti kulturno, o iztrebljenju nepotrebnih in odvečnih ust, kot da bi moglo obstojati sodišče, ki bi moglo soditi, kdo je potreben in nujen in kdo ne. Naša generacija je še slišala o manj vrednih in ideološko tako izgubljenih, da so neozdravljivi, ergo – potrebni smrti. Vse se je namenilo govoriti samo o kulturi, kot zdravilu proti grozotam vojne. Toda – ali niso visokokulturni narodi bili tisti, ki so pobijali najbolj in ki imajo najmanj opravičila? Tisti, ki so se komaj dvignili in oddaljili od živalske stopnje življenja, imajo vsaj nekoliko izgovora pri tem – pobijali so se naravno, medtem ko so se oni drugi, kulturni, pobijali znanstveno in številke pobitih je premalo podeseteriti, treba jih je potisočeliti zanje. Čudno, da še nismo iznašli pridevnika „ubivljivi“, ker pa smo že vsi ubivljivi, ga najbrž zato ne rabimo.

Da obstoji zveza med besedo in pojmom, to se ve že dolgo časa, ker je bila zadeva znanstveno raziskana in se še raziskuje njuna soodvisnost: iz po-

kvarjene besede, besede, ki nima točnega pomena, besede, ki nič ne pomeni, diha neizdelan, nedovršen ali ničen pojem. Morda slovenski makiavelizem s znanstvenim zavajanjem človeka ni prišel tako daleč, kakor je prišel pri drugih narodih, vendar izkvarjenost v mišljenju ni dosti manjša pri nas. Ni samo Beseda izpričana, pokvarjen je tudi duh. Človek je izgubil zmožnost „ideiranja“, če ideiranje vzamemo kot pravilno in točno dojemanje stvarnosti in njenega presnavljanja ter predajanja drugim, tako da si ne more predstavljati več idej kot ciljev. S tem pa je bila obsojena na propad filozofija, njena veja logika in znanosti, ki jim je jezik glavno orodje za pridobitev, prenašanje in delovanje znanja. Tudi jezik je bil suženj časa, kakor so bili ljudje, zato se ne on ne družba nista mogla razviti premočrtno, ampak sta tavalala v poskusih. Slovenski jezik je pa prav nosilec narodne identitete in smo z njim najbolj ranljivi. Zgodovinska samozavest in občutek zgodovinske identitete, ki igrata pri drugih narodih toliko vlogo, sta pri nas pod njim. Nalogo reševati jezik so pa pri nas prevzeli predvsem pisatelji in pesniki, čeprav bi moralo biti to delo tudi politikov.

Slovenski makiavelizem se je prej pojavljal v vseh mogočih oblikah, najbolj zaznaven in trajajoč pa je prav v politikah. Če so ga uspeli odstraniti iz drugih območij življenja, je pa ostal v največjem razcvetu v strankarskih in političnih združenjih, kar dokazujejo zadnji dogodki. Na krizo slovenske kulture je vplival porast makiavelizma in nemalo od tega je prišlo iz Balkana, kamor so nas tlačili desetletja. Kriza se je povečala po letu 1945., čeprav je bila jasno vidna že l. 1918. Pustil je naš in iz Balkana importirani makiavelizem sledi v vseh vejah družbene dejavnosti. Pri tem sta balkanizacija in bizantinizem bila neločljiva sopotnika makiavelizmu, domačemu in uvoženemu. Z neodvisno-

stjo Slovenije je nastal tudi konec poskusa jugoslovani-zacije, kjer je pri nas igral veliko vlogo zopet jezik – spomnimo se samo skupnih šolskih jeder, kjer se je pokazala prvič slovenska ogorčenost nad balkanskim makiavelizmom, ki je igral pod politično in kulturno masko.

Morda smo zaradi gospodarske krize pozabili na ono drugo – jezikovno –, ki bi nas ogrozila narodno še bolj kot gospodarska, če bi načrti privrženec Macchia-vellija ne šli po vodi. Tako ena kakor druga oblika makiavelizma sta nas postavili za dobro desetletje nazaj, koliko smo pa sami prispevali, bi pa povedal čas.

Do sedaj pa le nekaj velja iz knjige florentinskega mojstra laži in prevare: „Samo mogočniki so predlagali zakone, ne da bi bila skupnost bolj svobodna, ampak za lastni dobiček in nihče jim ni mogel ugovarjati zaradi strahu. Tako je bil narod prevarjen in je sprejel zakone, ki so bili njegova smrt.“ Ni več strahu, lahko se ugovarja, včasih se to dela še preveč. Videz! Macchia-velli nam pove še več: „Korupcija je smrt za državo. Korupcija in slaba pripravljenost za življenje v svobodi se porajata iz neenakosti.“ Tudi v tem ima prav, le človeštvo je tako malo storilo za doseg enako-sti, da je neenakost postala druga oblika makiavelizma. Zdravilo se je izkazalo slabše kot pa sama bolezen.

Očitek starih liberalcev razočaranim ljudskim množicam: Dali smo vam demokracijo in svobodo! je samo grenak posmeh nad njimi. Množice hočejo prav tisto, kar so jim pobrali za obljube svobode in demokracije. Večinoma pa sploh ne odgovarjajo, ker nimajo ne radia ne TV ne časopisov, kar so pa imele, so jim pobrali že davno. Tudi to je nove vrste makiavelizem.

Tone Brulc

Kritika Spomenice Sazu (II. del)

SLOVENEČ, 11.1.1992.

Trditev, da je prvo zgodovinsko zabeleženo ime za Slovence Karantanci v 9. stoletju, imam za potvarjanje resnice, z namenom omegliti pravo ime Slovencev. In to v javnem dokumentu Slovenske akademije znanosti in umetnosti!

Ni res, da je prvo ime Slovencev Karantanci. Njihovo prvo, zgodovinsko zabeleženo ime je Veneti, če ne morda Slovinci, kakor bi se dalo sklepati iz nekega etruščanskega napisa in še verjetneje iz venetskega napisa Ca 62. Saj je ime Veneti po vsej verjetnosti le skrajšana oblika izvirnega imena Slo-veneci. (Tudi latinsko Venetia se izgovarja Venecia). Državljeni Norika so po osamosvojitvi prevzeli ime Karantanija, verjetno po imenu Karni, kot najvplivnejšem delu prebivalstva.

Tudi ni res, da je Karantanija nastala okoli leta 630. Takrat je nastala Samova država, v katero se je vključila Karantanija, če morda ni bila sama celo pobudnica ali ustanoviteljica velike slovanske zveze.

Kaj pa ostali Slovenci v Panoniji, na Dolenjskem, v Istri? Kje je kakšen dokaz, da so prišli v 6. stoletju? Niti najmanjšega dokaza ni. Poročila o bojevanju slovanskih vojakov skupaj z Avari in Langobardi se nanašajo izključno na vojno z Bizantinci v Istri in nimajo nobene zveze s kakšnim naseljevanjem.

Trdne dokaze pa imamo za avtohtnost Slovencev v teh krajih. Najvažnejši dokaz so številni venetski napisi, ki se še danes čudovito ujemajo s slovenskim jezikom. Vzemimo kot primer samo tistega iz Škocijana, ker je kratek in ga vsi enako berejo – osti jarej. Kaj je to, če ne čista slovenščina iz pred več kot dva tisoč let! Osto je ostani. Velelnik na -sti je sicer v tem glagolu izpadel, ostal pa je v drugih, npr. v oprostí. Še več, v kraškem narečju, tam kjer je bila situla najdena, se še danes reče uosti namesto ostani. Tudi jar je pristna slovenska beseda s pomenom mlad, zdrav. Samostalniška oblika te besede je bila jarej

(mlad človek). Končnice -ej v tem pomenu v slovenščini ni več. Je pa še v rabi v koroškem narečju. Imamo lepo zdravljico na vrču za vino – ostani mlad, zdrav! Je kdo, ki si upa ovreči ta pomen?

Zelo pomenljiv dokaz naše avtohtnosti ob zgornjem Jadrnu so ostanki jezika, ki dokazujejo smer premikanja jezikovne meje. Če se je slovenski jezik pomikal proti Furlaniji s postopnim naseljevanjem Slovencev v 6. stoletju, bi morali imeti po Sloveniji še nešteto sledi v toponimih in v ljudskem jeziku od prejšnjega jezika romaniziranih prebivalcev. Teh sledi pa absolutno ni. Tistih nekaj latinskih toponimov ali krajevnih imen, ki jih je ostalo od rimske zasedbe, so večinoma le prevodi slovenskih imen, kakor npr. Longaticum (Logatec), Saloca (Zaloka), Ter-geste (Trst), Grado (Gradec), Poetovio (Ptuj, v pomenu potovje ali križišče, podobno kakor Patavia – Padova), itd. Kaj pa v nasprotni smeri, namreč iz Italije proti Sloveniji? V tej smeri najdemo nešteto sledi slovenščine, in sicer tem več čim bolj se približujemo sedanji jezikovni meji, tako v toponimih in krajevnih imenih kakor v furlanskem jeziku. To je jasen dokaz, da se je slovenski jezik premikal (krčil) iz italske venetske dežele preko Furlanije proti današnji jezikovni meji. To nam potrjujejo tudi italijanski zgodovinci iz srednjega veka, ki pričajo, da se je, medtem ko je furlanščina nastajala, v deželi še govorilo slovensko. V knjigi Veneti – naši davni predniki je vse to podrobno dokazano, jezikovno in zgodovinsko.

Da so bili Veneti Slovani, priznavajo tudi številni drugi raziskovalci, kakor npr. nemški znanstvenik A. L. Schlözer (1802) in italijanski G. Sergi (1898), katerima gotovo ne moremo pripisati pristranosti. Neposredni nasledniki Venetov v istem prostoru in z istim jezikom smo Slovenci, ki se zato imamo po pravici za njihove naslednike in potomce.

Ali je mogoče zavreči toliko dokazov in pričevanj? Razumen človek bo vsaj pretehtal argumente in sprejel neovrgljive zaključke, ne pa vztrajal na neznansstvenih in sumljivih trditvah. Za vse očitke se bom javno opravičil, če mi bo kdo znal dokazati, da navedeni argumenti nimajo veljave. Drugače pa naj se končno opravičijo pred slovenskim narodom tisti, ki so ga do zdaj varali z napačno razlago slovenske preteklosti pod vplivom vladajočih ideologij, od pangermanizma in panslavizma do jugounitarizma. Skrajni čas je, da se otresemo te more in da se

upremo potvarjanju naše zgodovine. Bodimo ponosni na našo tritisočletno zgodovino in na naš jezik, ki je ohranil tipične značilnosti častitljive starosti. Bodimo ponosni tudi na majhnost našega naroda, ki je znak izvirnosti, medtem ko so večji narodi večinoma spojitev raznih narodnosti. Maloštevilnost nas povezuje, da je vsak posameznik vreden svojega naroda, namreč da se povsod izkaže za najboljšega. To naj bo naša izkaznica in naša spomenica svetovni javnosti.

Ivan Tomažič, Dunaj

Tokijsko esejsko pismo št. x + 17.

(z razsipanimi cveti belih in rožnatih češenj).

Dragi Glas!

Tvojega tromesečnega pisma (jan.-marec 1992) sem bil iz srca vesel, saj je dokaz, da si še zmeraj živ in delaven in – po staroslovenski navadi kljubuješ raznim krizam, med katerimi je finančna najbrž na prvem mestu. Vsak mesec se v sv. maši obrnem na sv. Frančiška Saleškega, zavetnika katoliških piscev (in izdajateljev), da vsej SKA omogoča nebeško subvencijo, kadar je najbolj potrebna.

Se spomniš, kaj sem Ti bil pisal v T. E. P. x+16 (upam, da nisem pisal kot TEPEC), namreč o SPES? Pa sem bral oni dan g. Janka Zerzerja Komentar v krški Nedelji od 29.3.92, ki vsebuje tudi te besede: „Za nas (Koroške Slovence) ni nič novega, da iščemo čim bolj dobre odnose do večinskega naroda, ker se v neobremenjenem ozračju mnogo bolj ugodno lahko razvijamo in smo hvaležni obogatitve, ki jo za nas pomeni zajemanje iz kulturne zakladnice soseda. Vendar to ne more biti nadomestilo za ohranjanje in utrjevanje lastne identitete, tiste zdrave narodne zavesti, ki je edina garant za naš narodni obstoj. Najbolj vidni izraz naše identitete pa je slej ko prej jezik“. To so modre besede.

Manj modre se mi zdijo besede univ. prof. Jon-a So-brino, jezuitskega patra, ki uči na univerzi v San Salvadorju. Kakor poroča Nedelja istega datuma, je imel 12. marca t.l. predavanje v Innsbrucku, kjer je dejal: „Tretji svet (je) pripravljen odpustiti“. Ali je celoten Tretji Svet pooblastil preč. g. govornika, da se lahko tako izrazi? Iz krščanskih moralnih načel vemo, da ima odpustitve smisel le, kadar je pri krivcu mogoče zaznati vsaj resničen kes, če že ne pripravljenost za pravično krivico (prim. Janeza Pavla II encikliko Dives in misericordia, npr. št. 5). Koga obtožuje Tretji Svet? Po vsebini časopisnega poročila menda vsakogar, ki tako ali tako spada k deželi ali celini tkzv. bogatega Severa. Toda – ali ne sloni tovrstno mišljenje na podmeni – kolektivne krivde? Že v dobi Stare Zaveze, ko so se Judje vendar čutili povezane v en sam narod s posebnim poslanstvom, sta morala preroka Jeremija in posebno Ezekiel nastopiti proti podmeni kolektivne krivde in v božjem imenu poudariti osebno odgovornost. Preč. patra ljubezen do revežev dobro razumem; slutim njegovo nemoč, da zagotovi spremembo v bednem življenju posebno nekdanjih Indijancev; razumem tudi, kako vso stvar poenostavi nekdanja totalitaristična formula o odgovornosti in krivdi cele skupine, cele dežele, cele celine. In vendar – prave kolektivistične krivde ni; samo posamezniki so lahko krivi, bodisi kot posamezniki ali pa v kolikor so odgovorni za dela in opustitve določene skupnosti. – Pred nedavnim smo slavili (odnosno „slavili“) 500-letnico odkritja Amerike; ali si tedaj tudi Ti čul govornike, ki so nas vzpodbujali: Jokajte! Sramujte se! Trkajte se na prsi! Ker da zaradi odkritja Amerike še danes preti nekdanjim prebivalcem Amerike rasno izumiranje, itd. Toda – pred 500 leti ni bilo ne mene ne Tebe na svetu; in tudi danes ne Ti ne jaz ne moreva vplivati neposredno na zakonodajo npr. v ZDA. Sam sv. oče pravi, da se lahko odkritja Amerike veselimo! Cerkev v Evropi se

je trudila, da reši dušo in dostojanstvo na žalost podjarmljenih rodov, a kolikokrat je bila pri tem izigrana! Ne vem, če je kak zgodovinar kdaj obravnaval vprašanje pomanjkanja narodno-državnih tvorb npr. pri severnoameriških Indijancih onstran Mehike ter strahotne razdvojenosti med indijanskimi plemen, kar je vse na svoj način doprineslo k razpadu indijanskega vse-mirja.

Ali živimo v dobi splošnosti in neizkristaliziranih izhodišč? V isti Nedelji sem bral pod naslovom „Ponovna evangelizacija – nevarnost za ekumenizem?“, da sta se nedavno v nekem graškem simpoziju dva profesorja zedinila v kritičnem mnenju, da se Rim mora resneje kot doslej izogibati vtisu, da hoče novo Evrope „pokatoličniti“ – med vrsticami se je dalo brati, da so pravoslavni in protestantje enakovredni kristjani, pravoslavni celo z zgodovinsko zaslugo pokristjanja Evrope... Upam, da Te te vrstice najdejo že izven bolnice, na zdravih nogah, nedaleč od pisalnega stroja. Zunaj de-žuže; zadnji cveti bodo izginili na tlaku in jarkih; v gorah bodo zacvetele češnje šele čez en mesec. Pri Tebi je zdaj najbrž jesen; katero drevo jo najbolj predstavlja?

Tja do odgovora (če ga ne pozabiš) ostajam Tvoj vdani doljnovzhodni

Klemenčič K.

o praga domovine

Rijeka, 3.9.1991.

Dragi SKA,

Prejela sem Meddobje št. 3/4 1990 in Tvoj ljubi Glas jan-april 1991.

Medtem sem v Ljubljani govorila s svojim dragim „hidalgom“ Andrejem Rotom, ki mi je obljubil, da se bo po svojih močeh zavzel zame, da bi dobila v Sloveniji kako sobico, da bi lahko dokončala svojo trilogijo. Pogoji za kakršnokoli delo so pri meni nemogoči še v mirnem času, da ne govorim v času, v katerem živimo zdaj. Sicer pa sploh ne vem, kaj me čaka jutri, lahko nas začno iz vojašnice nasproti naše hiše obstreljevati ali pa nas pobe-rejo kot talce. Zaenkrat je sicer tukaj mir, ampak tisto predsinočnim podpisano premirje je prazna figa.

Pesmi sicer ne pišem več, toda po dolgem času mi je med julijskim obiskom v Ljubljani prišla v srce tale pesmica:

Nocoj mi je roko poljubil
neznani kavalir.
Ni mi obljubil sreče ne miline.
Hvala, skrivnostni kavalir!
Ko si mi ugrabil prvo domovino,
ko krušno mater si zavil v črmino,
mi v tretjo domovino kažeš smer:
tja, kjer me čaka mir.

Nekaj sem ujela na televiziji, kot da Argentina namerava priznati mojo „krušno mater“. Naj bo tudi tale majcena

pesmica droben prispevek kot moja „diplomatska akcija“. V Glasu sem prebrala prevod pesmi Varlama Šalamova. Odličen prevod, čudovita pesem! To me je spomnilo na to, da sem takrat, ko je Josif Brodskij dobil Nobelovo nagrado, poslala Mladiki v Trst dve njegovi mladostni pesmi, od katerih je ena tudi bila napisana v ječi, toda moje pismo v Trst ni nikoli dospelo. Bo tole pismo prišlo do Tebe, dragi Glas? Vseeno. Prepesnitev Vam pošiljam:

SAMICA

Željo za spanjem v samici
bes s hojo po krogih meri,
kajti s koraki v ravnici
izmeriti ječe moč ni.

K oknu se stisne jetnik,
sam sebi odsev je in lik
tega telesa, ki tone,
sledeč Arhimeda zakone.

Zapori so tu le zato,
da najboljše lastnosti nature
iztisnejo s svojo močjo
vsaj delček grobne kubature.

Pri vas je zdaj pomlad, pri nas jesen. Zato še dve moji jesenski. Konkurenca gospodu Kosu: ena tanka in en hai-ku.

TANKA

Spev čričkov kot val
nasproti mi prihaja.
Že me obdaja.
Kakšna tolažba duši,
ki v noči sama tava.

HAI-KU

Jesen na žicah
z notami lastovk sklada
pesem slovesa.

Tudi za leto 1991. sem v Trstu od Društva slovenskih izobražencev dobila prvo nagrado za novelo „Raztrgani spomini“. Podelitve nagrad se nisem mogla udeležiti, kot tudi pred par dnevi nisem mogla v Drago. Strašno mi je žal, ker je tam nastopil predsednik Hrvaške matice gošpod Vlado Gotovac, sin komponista Gotovca, odličen govornik in patriot. Sicer pa „Smer nova zemlja“, kot je nekje napisal prijatelj Rebula!

Vaša Dolores T.

kulturni večeri

Predstavitev zbornika Ernesta Tomeca

Za 50 letnico smrti smo se Slovenci v emigraciji spomnili, upam da tudi v domovini, profesorja Ernesta Tomeca z lepo opremljenim zbornikom, kjer so napisali njegovi učenci, prijatelji, sodelavci in somišljeniki svoje spomine nanj. Bil je eden velikih Slovencev, ki pa je zaradi svoje skromnosti ostal skoraj neomenjen in pozabljen v naših publikacijah. Predstavitev zbornika, France Pernišek, ki je z njim sodeloval lepo vrsto let, je že na začetku omenil, da je zbornik bil tiskan bolj za domovino kot za emigracijo; prvič ker je tam še bolj nepoznan in je bil načrtovano za molčan, drugič pa, ker se prav sedaj odpira v Sloveniji znova plodno področje za organizacijsko dejavnost, morda še večjo kakor po prvi svetovni vojni, vsaj potrebe so bolj kričeče.

Zbornik je bil tiskan pri celovski Mohorjevi družbi na pobudo nekaterih preživelih učencev in prijateljev iz domovine, zamejstva in zdomstva, nekateri od teh so že pokojni, so pa še pravočasno napisali vtise, spomine na delo skoraj edinega strokovnjaka za organizacijsko vedo, ki smo ga

imeli Slovenci v tistih prelomnih časih. Seveda so na predstavitvi skušali izvajati njegovo delo iz določenega in nepopustljivega značaja Tomeca, za druge pa je bila ravno to napaka, o čemer je na široko pisano tudi v zborniku. Predstavitev ni bilo težko opisati osebnosti, družinskega, študijskega in delavnega okolja, ker sta se poznala in delovala skupaj s Tomcem dolgo let. Še živijo raztreseni po svetu poznavalci njegovega dela, zato bi bila resnična škoda, če bi gradivo, ki je sedaj zbrano v zborniku, izginilo brez sledu. Knjiga je bila pisana tudi za prihodnost in moti se, kdor bi mislil, da nima uporabne vrednosti: organizacijska teorija Tomeca se še danes lahko uporabi ne samo v verskih, ampak tudi v podjetniških, šolskih, telovadnih in vzgojnih organizacijah, čeprav je osnova živo, zdravo in poglobljeno versko življenje, kar je predstavitelj večkrat zatrdil, prav tako da gre za laiško ne pa cerkveno organizacijo. Tudi za nasprotnike bi kdo mislil, da so bili samo komunisti, vendar je Tomec že na Dunaju spoznal, da je bil takrat najbolj nevaren liberalizem, kakor je bil pozneje komunizem. danes pa bi brez dvoma zamahnil po njegovem nasledniku potrošniškem materializmu.

Pet strani osebnega kazala nam zgovorno pove o osebnosti, s katerimi je imel opraviti Tomec. Večino od teh je predstavitev osebno poznal in označil pri predstavitvi. Udeležence prvega kulturnega večera letos je predvsem zanimal Tomčev značaj, o katerem je bilo pisano že dosti in razmerja, spori in trenja med Mladci in Stražarji. Škoda, da ni Pernišek, potem ko je omenil, da je Tomec bil profesor grščine, latinščine in logike, prav iz tega izvajal tudi posledice Tomčevega značaja in dela; avstrijska šola je bila dosti bolj priprava za življenje kot so sedanje šole. Tomec je poznal antiko in njene protagoniste in si jih je vzel za zgled pri gradnji svojega značaja in njemu zaupanih. Po logiki je sklepal, da od odraslih, že zgrajenih značajev nima dosti pričakovati, ker jih je težko spreminjati, zato se je zavzel za Mladce. Če je bila slovenska KA drugačna, je bila to prav zaradi Tomeca, pravice do drugačnosti pa mu je dajalo papeško navodilo za ustanavljanje KA. Dveh vzporednih organizacij z istimi cilji – Mladcev in Stražarjev – pač logični um Tomeca ni prenesel, odtod trenja in spori. Škoda, ki je pri tem nastala zaradi razdvojenosti katoliškega tabora za normalne razmere ne bi bila velika, toda ker smo živeli izredne čase, so morale biti tudi organizacije, ki smo jih postavili v bran vere in slovenstva, izredne. Tomec je hotel zgraditi versko za srednješolce, ti naj bi bili kasneje kvas naroda, in ko bi imel samo desetletje ali malo več časa, bi ti z naravnim razvojem zavzeli univerzo brez trenj, tako pa so bile metode Tomeca za Stražarje preveč oddaljene od realnosti in mladine, čeprav je bila Straža prav tako katoliška kot Mladci Kristusa Kralja. Izraz „pomožne sile“ se je zdel takrat odbijajoč, čeprav ni imel nič poniževalnega na sebi, posebno še, ker je sovražnik pobijal tako ene kot druge.

Kljub udeležbi tako enih kakor drugih ni debata prinesla nič novega ali bistvenega k razsvetljavi trenj, bo pa morda življenje samo pokazalo sedaj, kakšne vrste organizacije je potrebna domovini po zlomu komunizma. „Izčiščenje pojmov“, izraz, ki ga je Tomec tolikokrat uporabljal, bo pa moralo priti v uporabo, če naj pride do zopetnega pokristjanjenja vsega zasebnega in javnega življenja s pomočjo laičnega apostolata.

knjige

Bil je mož načel. Kakšnih?

Zbornik člankov in pričevanj o Ernestu Tomcu

Proti koncu lanskega leta (1991) je Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu izdala knjigo (tiskano pri celovski Mohorjevi) z naslovom „Profesor Ernest Tomec. Zbornik člankov in pričevanj ob 50-letnici njegove smrti“.

Zbornik ima pet oddelkov. Za čisto kratkim oddelkom „Tomčeva mlada leta“ (roj. 1885 na Blokah) pride nekoliko daljši: „Tomčeva orlovska leta“, kjer je Tomec prikazan kot „prenovitelj slovenskega Orla“. Naslednji oddenek je najbolj obširen in pod naslovom „Organizator laiškega apostolata“ v šestnajstih sestavkih različnih avtorjev podaja pričevanja o tisti dejavnosti, po kateri je Tomec postal najbolj znan in je po njej – dolgoročno gledalo – zelo močno vplival na poglobitev in poživitev krščanskega in cerkvenega življenja med Slovenci doma in po svetu.

Naslednja dva oddelka, „Iz Tomčevega arhiva“ in „Spomini“, sta dopolnilo in potrdilo k temu, kar zvezo iz osrednjega oddelka. S tega vidika je vredno bralca še posebej opozoriti na „Tomčeve spise v knjigah Nove zaveze“ in na „Brošure zbirke Naša pot“ (oboje v 4. oddelku). Iz tega bo mogel razbrati, kako globoko je Tomčevo gledanje na apostolat in uresničevanje ter vodenje apostolata bilo zakoreninjeno v Svetem pismu, prav zato pa tudi v nauku in navodilih cerkvenega učiteljstva, ki ga je postavil Kristus, v katerem je povzeta vsa mnogoterost svetopisemske (in katerekoli druge) božje besede.

Prof. Ernest Tomec v zrelih letih.

Dr. A. Odar piše v pričujočem zborniku: „Profesor Tomec je bil nesebičen človek. Nikoli ni iskal sebe in svoje ugodnosti; vedno se je postavljal v službo stvari... Ni iskal denarja ne užitka ne časti. Nikoli ni silil v ospredje, ni iskal sebe. Imel se je za brezimnega častnika v štabu, ki s svojim strokovnim znanjem in izkušnostjo pomaga sestavljati načrte in voditi izvedbo po načrtih in je vesel, če načrt uspe, sam pa ostaja vedno v ozadju, prepuščajoč prvo mesto in čast drugim... Prehodil je čudovito pot v svojem notranjem življenju. Iz liberalnega gimnazijca je postal katoliški dijak, a ne samo eden izmed povprečnih. Svoje katoliški prepričanje je v sebi stalno poglobljal ob študiju del sv. Tomaža Akvinskega in s praktičnim katoliškim življenjem. Postal je silno odločen katoličan. Močno je okrepil svojo voljo. Kdor ga je poznal v zrelih letih, si ni mogel predstavljati, da je bil ta izredno odločni in pogumni mož v svojih dijaških in prvih akademskih letih ves plah in boječ. Bal se je ljudi, v javnosti si ni upal nastopiti. Z odločno voljo pa je premagal ta strah. Postal je neustrašen borec za Kristusovo kraljestvo“ (60-62).

Odar tudi omenja, da se je Tomec „boril celo svoje življenje za katoliška načela“.

Prav v zvezi z „načeli“ je Tomec postal sporna osebnost tudi med neredkimi katoličani, ki so njegovo delo poznali le bolj od daleč in pri površju in se jim je zdelo, da gre tu za zgrešeni „kult načela“, skupaj s tem tudi za „kult papeža“ in še „kult organizacije“, kar nujno škoduje zdravemu razvoju zrele človeške in krščanske osebnosti. Ali je takšna sodba upravičena?

Kdor je bil sam deležen Tomčevega „šolanja“ in ni tega jemal pri vrhu, temu so ravno „načela“, za katera je prof. Tomcu šlo, pripomogla, da se je za vse življenje zava-

roval zoper sleherni zgrešeni „kult“ in se skušal – seveda s pomočjo božje milosti, – uvrstiti med tiste „može, ki niso kolen sklonili pred Baalom“ (Rim II,4).

V Tomčevi šoli je bil odlični učitelj On, ki je razbičan in zvezan dejal Pilatu: „Nobene oblasti bi ne imel od mene, če bi ti ne bilo dano od zgoraj“ (Jn 19,11). Tudi papežu gre poslušnost – v območju od Kristusa določene pristojnosti – in spoštovanje samo zaradi Boga. „Kult“ v zvezi z načeli in papežem, kaj šele v zvezi z organizacijo, je povsem neumestna beseda.

Družina, št. 13, 29. III. 1992.

Zadnje delo slovenskega ministra za kulturo dr. Andreja Capudra.

„Iskanje drugega“ je naslov zadnjemu romanu slovenskega kulturnega ministra dr. Andreja Capudra. Kritiki Tribune pravi, da je napisan ob nepravem času. „To so zgodovine, ki bi bile aktualne leta 1985 ali morda še prej, nikakor pa ne leta 1991, ko so spravne zadeve in poboji domobrancev po vojni le še grenak priokus zgodovinskih dejstev“.

Leto 1991 bi bilo torej zgrešeno in nepravilno za pisanje o domobranci in partizanski strani. Kaj pa če ni ravno narobe, da je prav leto usodnih odločitev kot zanalasč, da se piše take vrste literatura, ki nam bo osvežila spomin, kaj se sme in česa se ne sme delati v težkih časih naroda. Seveda bi pred petimi-šestimi leti ne mogel kaj takega napisati in tudi založil mu ne bi nihče romana. Pred šestnajstimi leti je bila šele dvignjena „zapora“ nad Kocbekovim intervjujem s Pahorjem in Rebulom, prav tako njegov zbornik ni mogel iziti leta zaradi prispevka dr. Hribarjeve o spravi. V intervjuju so se obravnavale prav stvari, ki so se zgodile pred tridesetimi leti in še danes nekateri dvomijo ali je bil naročen po partiji ali ne. Ni dvoma, da je Kocbek vedel že leta 1945 za poboje, v njegovem dnevniku pa manjkajo zapisniki za prav isto obdobje. Kjer pa minister ni mogel pisati, ne moremo pričakovati, da si bo upal storiti to kdo drugi.

„Spravne zadeve“ o poboju domobrancev so torej imele začetek in že tudi konec v letu 1990 in so „le grenak priokus zgodovinskih dejstev“. Morda za nekatere! Morda za tiste, ki so pričakovali izvleči čim več dobička iz teh „spravnih zadev“, ki pa to seveda niso bile. Zaenkrat so bile to le žalne komemoracije, na katerih je vsak Slovenec izvedel za resnico o poboju in pobojih in je imel priliko stopiti na kraje, kjer so domobranci pobijali. S tem je bila ovržena skoraj polstoletna laž KPS, ki je trdila, da je vse to izmišljotina emigracije. Bilo je priznanje s strani partije v osebi njenega tajnika Kučana, da se je to res zgodilo s strani katoliške Cerkve pa je bil izvršen simboličen pokop. Na žalost je bil s tem tudi namig, da kaj več ni treba pričakovati naši generaciji.

Kdor je bral Capudra, je opazil, da ne pazi preveč na uporabo izrazja: zapiše izraz, ki je bil v uporabi pri drugih pisateljih ali v pogovorni rabi. Kritikom, ki bodo hinavsko zavijali oči ob branju opisov erotičnih prizorov in govoric glavnih junakov, bi zlahka odgovorili, da je bilo tovrstno izrazje še dosti bolj mastno pred desetimi-petnajstimi leti. Sploh pa je bilo očitno, da se katoliška literatura sramežljivo izogiblje tovrstnega žanra vedno pripravljeno kot orožje leve in progresistov, zraven pa tudi dokaz, da je katoliške literatura nazadnjaška.

Končno smo vendar dobili Slovenci branilce morale z leve, čeprav smo se sami po njih mnenju pogrezili v blato pornografije.

Obsežna knjiga „2000 let krščanstva“ je bila pred božičem predstavljena v Viteški dvorani Križank. Knjigo je izdala nova slovenska založba Mihelač in ima skoraj tisoč strani s 1300 ilustracijami, tako da bi jo lahko imenovali enciklopedija krščanstva. Poleg cerkvenopolitičnega organizacijskega in teološkega razvoja krščanstva je posvečena predvsem kulturi in umetnosti. Predstavitve so se udeležili najvišji cerkveni dostojanstveniki, ker knjiga pomeni važen mejnik v narodovi rekristijanizaciji.

dogajanja

Slovenci na Knjižnem trgu – Feria del Libro

Na žalost ali v veselje ne morem napisati v naslovu Slovenska kulturna akcija ali Zedinjena Slovenija na argentinskem Knjižnem trgu – Feria del Libro, ker ni bila samo SKA, v sramoto naši organizacije moramo celo priznati, da nismo nosili teže dneva. Šlo pa je prvič za množično in dostojno predstavitev Slovencev kot naroda in potem emigracijske dejavnosti v svetu in pred argentinsko publiko. Še več: skupno smo nastopili predvojni in povojni, stari in novi izseljenci, predstavitelji Zedinjene Slovenije in društva Triglav so se srečali prvič uradno med seboj. Pohvala torej za vse to ne gre SKA ali ZS, ampak posameznikom, ki so žrtvovali svoj čas in delo, da smo bili Slovenci dostojno predstavljeni pred tujci. Če vzamemo, da je v enem samem dnevu obiskalo Knjižni trg tristo-šestdeset tisoč obiskovalcev in da je ta bil še odprt cel teden nato do 27. aprila, potem si lahko predstavljamo, koliko ljudi je spoznalo našo literaturo, videlo naše knjige, slišalo naše petje, občudovalo naše plesne ter slišalo našo himno prvič v življenju.

Naša zahvala gre najprej organizatorjem razstave arh. Marjanu Eiletzu, ge. Jani Dobovšek, prof. Mirjam Jereb, Anici Rode, Luku Debevcu in Ivanu Vombergarju ter vsem nastopajočim, posebno še folklorni skupini s Pristave. Predsednika dr. Carlosa Menema sta pozdravila pred slovensko izložbo Saška in Jani Dobovšek v slovenski narodni noši in s slovensko zastavo, zahvalil pa se mu je Božidar Fink za gostoljubje, ki ga nudi Argentina slovenski skupnosti.

V Ljubljani so začela izhajati izbrana dela Leva Detela. Izdali bodo tudi prevedeno prozo iz nemščine, poezijo, dramska dela in eseje. Prva knjiga Poslednja gora bo imela obseg 250 strani in bo obravnavala Detelovo delo iz mladih let, ko je komaj prišel iz Ljubljane na Dunaj. Lev Detela je že od vseh početkov sodeloval tudi v reviji Meddobje, še sedaj je njen urednik, prav tako urednik mednarodne literarne revije LOG, izdajal je v samozaložbi ali pa pri založbah Zaliv, Most, Mladika, Naš tednik, Naš list, Vera in dom, Podium, Das Pult, AHA, Die Zeit, Die Tat, Die Brücke, Die Furche, Die Welt, Celovski zvon, Dialogi, Pannonia in še kje.

Knjige je izdajal v Celovcu, Zürichu, Dunaju, St. Pöltnu, Trstu, Londonu, Buenos Airesu, slednjič bo vse izšlo v Ljubljani.

Morda bodo izšle tudi radijske igre in dramski teksti, ki jih je pisal za tržaški radio v slovenščini, za italijansko postajo RAI pa v italijanščini, za nemško postajo v Kölnu v nemščini, prav tako za Deutsche Welle in celovško ÖRF. Skrajni čas je že bil, da se je domovina spomnila tega „belogardističnega in fašističnega provokatorja“, kakor ga je brez vsakega temelja opsoval vodilni slovenski politik pred dobrimi osmimi leti. Senca neutemeljene psovke se je vlekla do simpozija na Bledu, kjer je Mednarodni PEN klub izbral prav temo o strahu, vendar strah so imeli takratni komunistični politiki, ki so mislili preprečiti, da bi se Detela udeležil simpozija.

Nepristransko gledano – Slovenija zbira svoje otroke in njih dela!

POPRAVEKI

Občni zbor Slovenske kulturne akcije se bo vršil dne 30. maja in ne 31., kakor je bilo po pomoti natiskano v zadnjem Glasu SKA. Oprostite!

priznanja

Zaslužno priznanje podpredsedniku Slovenske kulturne akcije arh. Marjanu Eiletzu.

Po telefaksu z dne 9. aprila 1992 iz Ljubljane:

Spoštovani!

Sporočamo Vam, da ste prejeli Plečnikovo priznanje za leto 1992 za ohranjanje in posredovanje slovenske arhitekturne misli tujem okolju.

Podelitev bo v ponedeljek 13. 4. 1992, ob 12. uri v Narodni galeriji.

Iskrene čestitke!

Predsednik skupščine
sklada arh. Plečnika:
Jože Strgar l. r.

Zaslužno priznanje umetnicama SKA

Po razstavi akademske slikarke Bare Remec, ki je doživela lep uspeh v Ljubljani, je bilo logično in nujno, da domovina izve še za druge slikarske talente emigracije. Če je z razstavo Bare Remec bilo završeno plodno življenjsko delo, smo pa pri sestrah Andrejki in Marjetki Dolinar skoraj na začetku umetniškega snovanja, saj članici Slovenske kulturne akcije še nista prišli do samostojne slikarske razstave pred našim občinstvom. Lahko bi rekli, da sta se prej uveljavili pred argentinsko publiko kot pa slovensko in da sta zgrabili za plug sredi ogora, kjer je obstal s smrtjo Remčeve in ga pognali naprej.

Z Barino smrtjo se je završilo ne samo njeno delo, ampak tudi doba slovenske odvisnosti v sklopu Jugoslavije, medtem ko je dr. Janez Dular za njiju upravičeno ob prvi razstavi v škofiji Loki zatrdil: „da je prva kulturna prireditel v Svobodni Sloveniji.“

Iz te prve razstave so romale slike Dolinarjevih v umetnostno galerijo Salon Rotovž v Mariboru, nato pa v Kranj. Če sodimo o njunem uspehu ne samo po številu razstav, ampak po osebnostih, ki so jih obiskale: predsednik Skupščine Slovenije dr. France Bučar, minister za šolstvo dr. Peter Vencelj, dekan Teološke fakultete p. dr. Metod Benedik, akademik prof. Primož Ramovš, pred. škofjeloške vlade prof. Vincencij Demšar, pred. Izvršnega sveta Skupščine občine Kranj Vladimir Mohorič in našemu občinstvu že poznani kranjski župan ing. Vitomil Gros, ki je razstavo tudi oprl.

Odprtje razstave je bilo ravno za 500 letnico župnijske cerkve Sv. Kancijana in je v njem sodeloval tudi komorni pevski zbor mesta Kranj, razstava pa se je vršila v dvorani Skupščine občine Kranj.

Mladima slikarkama, članicama SKA moremo samo čestitati in želeli še mnogo uspeha na poti, ki sta si jo izbrali.

kronika

Dr. Jurija Rodeta, ki je bil do sedaj generalni vikar melkitskega obreda in vodja Teološkega odseka pri Slovenski kulturni akciji ter dušni pastir za Slovence v San Martinu, je papež Janez Pavel II. na prošnjo buenosaireskega nadškofa in kardinala Antonija Quarracina imenoval za prelata. K imenovanju mu vsi iskreno čestitamo!

25 letnico Drage smo obhajali lani. Prezirana, omalovaževana, obrekovana v začetkih, zapostavljena in osumničena od matične Slovenije, da je emigrantska tvorba, je imela veliko nasprotnikov v zdomstvu in zamejstvu.

Nekaj mnenj o Dragi iz njenega glasila: Draga 91.

Predsednik slovenske vlade prof. Lojze Peterle: „Draga ni bila nikoli na robu slovenstva. S tem, kar je delala, je bila vedno v njegovi sredini“.

Dr. Spomenka Hribar: „Prvi (in osrednji) iniciativni odbor za Svetovni slovenski kongres je bil ustanovljen na lanskih srečanjih v Dragi, kjer se že desetletja zbirajo Slovenci iz domovine in tujine. V Dragi se je dogajalo tisto, kar bi se moralo v matični domovini: srečevanje različno mislečih – Slovencev. Čas bi že bil, da bi bila zato ta srečanja in seveda ljudje, ki so jih vsa ta leta organizirali in negovali, deležni javnega in zasluženega priznanja (Nova revija št. 95, marec 1990).

Letos sta umrla dva predavatelja, ki ju bo Draga in še kdo pogrešal: prof. Maks Šah in dr. Roman Tominec. Prvi je bil begunec iz l. 1945, ki je ostal na Primorskem, kjer je bil udeleženec vseh kulturnih podvigov slovenstva. Bil pa je tudi poverjenik Slovenske kulturne akcije od vseh njenih začetkov, za kar se mu moramo na tem mestu zahvaliti.

Dr. Roman Tominec, ki ga Draga '91 imenuje apostola Ljubljane, je bil eden izmed prvih predavateljev že leta 1968. Najboljšo oceno si je dal sam in OZNA, ki ga je klicala kar 65 krat na upravo zaradi poučevanja verskega pouka v šoli.

dolarovi

Posnemanja vredno!

Za to številko Meddobja je poslal vsoto 2 tisoč dolarjev znan dobrotnik iz domovine, če ne bi ne mogla iziti. Poznanemu dobrotniku in mecenu Slovenske kulturne akcije, ki pa ne želi biti imenovan, se iskreno zahvaljujemo, obenem pa ga stavimo za zgled našim podjetnikom in tistim, ki morejo podpreti slovensko kulturo v zdomstvu.

dokumenti

Izšla je pri Slovenski matici knjiga razprav nemškega slovenista in slavista dr. Gerharda Giesemanna „Novejši pogledi na slovensko književnost“. Giesemanna je pridobil za študij slovenistike prof. Anton Slodnjak, habilitiran je bil na marburški univerzi, lani pa je bil izvoljen za zunanjega dopisnega člana slovenske akademije znanosti in umetnosti, drugače pa predava slavistiko na univerzi Justusa Liebiga v Giessnu.

Njegovo zanimanje za slavistiko je vzbudil dr. Lojze Krakar, ki je bil lektor za slovenski jezik na frankfurtski univerzi. Za slovenščino pravi, da je zanj zanimiva, ker je njena literatura nastajala vzporedno z nemško in ker jo je moč dojeti in raziskati v vseh njenih razsežnostih, čeprav ne gre pri tem za veliko književnost, ampak za književnost, ki je kompletna, zaokrožena in pomembna.

V Nemčiji obstoje na večih univerzah lektorati za slovenščino (Tübingen, Regensburg, München, Göttingen, Giessen, Bonn in Frankfurt), zanimanje zanjo bo pa še porastlo s samostojno slovensko državo, k poznanju katere so nemški slovenisti prispevali svoje zaradi večjega poznanja slovenske kulture in zvez. V prihodnosti se misli Giesemann še bolj posvetiti slovenščini in raziskati najmodernejša tendence v razvoju njene literature.

Na pobudo Instituto Nacional Sanmartiniano je član in odbornik SKA Tine Debeljak prevedel življenjepis osvoboditelja Argentine, Čila in Peruja generala José de San Martina v slovenščino. Tako je Argentina dobila uradni življenjepis toliko osporavanega ustanovitelja države tudi v slovenščini.

Slovenski prevod sta predsednik Zedinjene Slovenije prof. Tine Vivod in v. d. pred. Slovenske kulturne akcije arh.

Marjan Eiletz poklonila argentinskemu predsedniku dr. Carlosu Saulu Menemu kot 36. prevod v tuje jezike.

Naša članica dr. Branka Sušnik je odgovorila pismeno na intervju z Julijem E. Peña Gillom, ki je začel s serijo zaslužnih Paragvajcev in je kot prvo naprosil prav Sušniko, naj bi mu odgovorila na nekaj vprašanj o svojem delu.

Sušnikova se že štiri desetletja ukvarja z vprašanjem paragvajskih Indijancev, raziskuje njihova verstva in dušeslovje. V okviru ustanove La Piedad je na znanstven način organizirala muzej Obra Barbero s fototeko, fonoteko, zbirkami in etnološko-arheološko dokumentacijo, ki jo izmenjuje tudi z evropskimi muzeji.

Paragvajska katedra za ameriško arheologijo in etnologijo jo je stena nad dvajset let med svoje predavatelje, prva leta po ustanovitvi SKA pa je objavljala tudi v Meddobju.

obletnice

Ob petstoletnici odkritja Amerike.

Ko se je ladijski promet v Španiji posplošil, so postale splošne tudi obveznosti, ki so se jih morali držati mornarji: preden so se vkrcali, so morali napraviti testament, večer pred vkrcanjem pa so se morali spovedati in obhajati. Eiti so morali „en estado de gracia“ (v milosti božji), ker je morje še vedno predstavljalo smrtno nevarnost. Med plovbo je bilo prepovedano grešiti, kleti, igrati, ni se smelo delati ali govoriti ničesar proti službi, božji ali časti kralja.

Preden je nastopil Krištof Kolumb pot v Ameriko, se je skupno s posadko v procesiji podal pred spokorno sodišče. Napotili so se v cerkev Sv. Jurija v Palos-u in se pripravili za krščansko smrt. Admiral je zapisal v dnevno poročilo, da so 11. oktobra, dan pred odkritjem, ko je že posadka odpela Salve (Pozdravljena), ki je bila v navadi, nato pa je pokleknila, se odkrila in se zahvalila Najvišjemu, in da mu je sledila, ko je zapel Gloria in excelsis Deo in Te Deum laudamus (Slaba Bogu na višavah in Tebe Boga hvalimo).

Zjutraj je bila dolžnost, da so zapeli „buenos días“ (dober dan) in zvečer, potem ko se je znočilo „buenas noches“ (lahko noč). Tako zjutraj kot zvečer so dodajali Oče naš in Zdravo Marijo.

Ob svitu se je pelo: Pozdravljena bodi luč,

sveti resnični križ
in Gospod resnice
ter Sv. Trojice.
Blagoslovljena bodi duša
in Gospod, ki nam poveljuje.
Blagoslovljen naj bo dan
in Gospod, ki ga daruje.

Očenaš, Zdrava Marija, Amen. Bog nam daj dober dan in srečno pot.

Zvečer pa so peli: Blagoslovljena bodi ura,
ko je Bog rojen bil.
Iz Sv. Marije se je rodil
in Sv. Janez ga je krstil.

Očenaš, Zdrava Marija, Amen. Bog nam daj lahko noč in srečno pot.

Molitve so peli kakor so vedeli in znali: eni bolj tiho, drugi bolj naglas, tako da je bila prava zmešnjava, ki jo je mogel razumeti samo Bog. Krištof Kolumb, ki se je imel za admiral Indij, od trenutka ko bi jih odkril, jih je vzel v posest Španije v bogati, zeleni opravi, nad katero je imel oklep, ki je očaral naseljence. 30. decembra je dal krasno vezan plašč poglavarju Guacanagari, kateremu je že 18. decembra podaril rdeče čevlje. Na palubi pa je nosil obleko rdeče barve.

Poživiljeno raziskovanje ob odkritju Amerike se ni ustavilo niti pred osebo Krištofa Kolumba, o katerem bi človek mislil, da je bila že izrečena zadnja beseda. Do sedaj je

veljalo za zgodovino, da je bil rojen v Genovi, sedaj pa dobiva čim dalje večjo verjetnost teza, da je bil rojen v Ibizi na Balearskih otokih. Jordi Cerdà in Jordi Galvez, katalonska filozofa sta podprla tezo Nita Verdera, da je bil rojstni jezik Kolumba katalonščina kot jo govore na Balearih. Raziskala sta njeno strukturo, mornarske, trgovske in tehnične izraze, ki jih je uporabljal Kolumb v svojih dnevnikih, in na podlagi teh sta prišla do zaključka, da je dobro poznal katalonščino in da jo je pod spisi, pisanimi v kastiljščini, še možno razločiti tako kot so jo uporabljali v 15. in 16. st. Nita Verdera, ki raziskuje življenje in delo Kolumba že petindvajset let, pa je prepričan še, da je Kolumb bil rojen v Ibizi, da je bil Jud in da je uporabljal mallorški dialekt katalonskega jezika, prav tako kot ga je uporabljal njegov sorojak Rajmund Llull.

nazgled

„Znanost in vera“ je naslov zadnji knjigi francoskega filozofa Jeana Guittona, ki jo je izdala založba Grasset v Parizu. Rumunski mislec Vintila Horia, ki je knjigo komentiral ob izidu, je našel za označbo in poimenovanje vsebine izraz „nova zaveza“ in „temeljna knjiga“.

Guition v njej polemizira z dvema fizikoma o preobratu, ki ga je povzročil propad materializma. Zopetno zanimanje za vero nas je vse zajelo s tako vnemo, da si bo marsikdo trikrat premislil, preden bo začel govoriti o marksizmu, socializmu ali liberalizmu. To, kar je veljalo še do nedavnega kot opij za ljudstvo in reakcionarna miselnost, kot nazadnjaška in temačna desnica, se bo izkazalo znova, kar je v resnici bilo: odpor, morebiti edini pred samozadovoljivo hvalo modernizma in napredka. Guition poudarja v knjigi predvsem nove odnose med stvarstvom in njegovim Stvarnikom, ki jih je vzpostavila kvantna fizika. Nova odkritja so prišla do tega, da se že lahko dokaže, da so najmanjši delci materije istočasno na dveh mestih, ali da obstojajo delčki fantazme, ki še niso bili odkriti, ali da spadata opazovalec in opazovano v isti sistem.

Dosedanja zaveza, ki jo je vzpostavil človek s snovjo, je propadla. Že Prigogine je prišel do tega, da sveta ne vodijo mehanske sile! Tudi dr. Bučar je pisal v Novi reviji o propadu Descartove mehanske paradigme in nastopu nove, ki se bo bistveno razlikovala od stare.

S tem dobi veselje, ko smo ga do sedaj imeli za objektivnega, racionalno determiniranega, nove možnosti in razsežnosti. Horia navaja za dokaz nov primer človeške razsežnosti, ki jo je odkril v marksističnih ječah rumunskih menih, konvertit iz judovstva: posebna zmožnost človeka je njegova teološka misel. Jud, ki se je spreobrnil v ječi, je vstopil v samostan, kjer je spisal „Dnevnik sreče“, ki je bila uspešnica leta 1988, ko je menih umrl.

Prav za kvantno fiziko pa je njen ustanovni oče Niels Bohr pred nedavnim zatrdil, da govorica logike in razuma ni več primerna in da bi si morali sposojati pri govorici psihologije ali pa umetnosti, da se nam ne bi bilo treba več zatekati k starim mišljenskim oblikam, da bi izrazili s tem našo nebogljenost. Človeku da je začela pešati domišljija – toliko znanstvenih spoznanj so nametali znanstveniki pred njega, da mu je svet še bolj nerazumljiv kot prej.

Ali se zato zateka k veri? Ta pa se vse močnejše uveljavlja v družbi, ne glede na družbeno ureditev, kulturo in civilizacijo. Religija namreč, ki je bila do nedavna izgnana iz javnega življenja v modernem svetu, se sedaj vrača nezaustrajljivo v javnost, kolikor bolj je bila iz nje nasilno izgnana.

za upanje

Iz pisma iz domovine SKA

... ste v tuji deželi in med tujim ljudstvom postavljali novo slovensko polis, ki so jo urejevala načela naravnosti normalnosti in ki je stala na temelju izročila in izkušnje. In tako je neki majhen segment naroda morda v nekem smislu živel na celoto. A tu se je zgodilo še nekaj drugega. Pokazali ste, kako lahko majhna skupina obstane v svetu, ne da bi izgubila svojo identiteto. Izpričalo se je in na izkustveni način je bilo potrjeno, da majhna skupina, če hoče obstati, ne more zgolj biti v smislu inertnega obstajanja, tako kot zgolj so velike etnične skupnosti. Če hoče majhna skupina zdržati, mora biti pred njo na poseben način prisoten smisel njenega obstajanja, izražen v neki vodilni ideji. Tega Slovenci kot majhen narod ne bi smeli pozabiti. Ta misel bi morala postati prvinsko govorjeno arcam imperii naše osnovne politike. Zato za nas ne bo dovolj samo demokratični režim...

Veliko državno razstavo „Anton Martin Slomšek“ pripravlja Pokrajinski muzej Maribora za leto 1992. Odprta bo v Pokrajinskem muzeju drugo polovico maja, trajala pa bo do konca novembra 1992, ko slavimo 130. obletnico Slomškove smrti.

Pomembnosti razstave ni treba še posebej poudarjati, spomnila pa naj nas bi še enkrat na zaslugo, ki jo ima Slomšek za slovensko kulturno zgodovino, ker je leta 1859. že iz čisto nemškega št. Andraža prenesel škofijski sedež lavantinske škofije v Maribor in s tem rešil dober del slovenskega ozemlja.

utrinki

Slovenski psiholog Slavoj Žižek je s knjigo *Sublime Object of Ideology* (Najvišji cilj ideologije), izdano pri založbi Verso v Londonu, lani prišel v izbor petindvajsetih najboljših knjig leta. Žižek je znan po svoji pikrosti, ohlapnosti in uporabi nečednosti v jeziku, vendar v izbor ni prišel zaradi psihologije, ampak njegova knjiga obravnava literaturo, predvsem roman, in to roman, ki ga nihče ni prebral v celoti. Najbrž bi pa prišel med izbrance tudi z drugim naslovom.

V Sloveniji je France Bevk precej na tleh, vsaj tako so ugotovili lani ob priliki njegove stoletnice rojstva. To so praznovali tudi v Rusiji z izdajo Bevkovih novel in črtic pri založbi Hudožestvennaja literatura. Zajetno knjigo so izdali v 50 tisoč izvodih v ruščini, izšla pa je delno tudi v gruzinski mladinski reviji Nakadali, poleg izdaj v srbohrvaščini in albanščini.

Ljubljanski Književni listi so ponatisnili odlomek iz Luči in senc Rude Jurčeca in mislijo izdati potem za poskušnjo prvo knjigo, vendar ni še jasno, komu pripadajo avtorske pravice.

Bibliofilska in dvojezična izdaja „Sonetnega venca“ Franceta Prešerna je v Mohorjevi družbi izšla že v tretji nakladi. Delo je v nemščino prevedel poznani prevajalec Klaus Detlef Olof, ki bo prevedel tudi druge Prešernove pesmi.

21. 2. 1991. Iz izjav Mohorjeve družbe.

CORREO ARGENTINO Y SUS CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo (Tone Brulc). Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzije Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires 1407, Argentina.